

2021

Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2050“ pradžios renginio ataskaita

**Lietuva
2050**

Ši ataskaita apibendrina 2021 m. spalio 25 d. vykusį Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2050“ pradžios renginį. Renginį organizavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija ir Vyriausybės strateginės analizės centras; renginio partneriai – Lietuvos Respublikos Seimas ir Vilniaus universitetas. Ataskaita susideda iš trijų dalių. Pirmojoje dalyje pristatoma ir paaiškinama renginio programos struktūra. Antrojoje dalyje išdėstomos pagrindinės renginio dalyvių pranešimų ir kalbų tezės, jas plėtojantys argumentai ir jiems iliustruoti skirti pavyzdžiai. Nemažai šių pranešimų po renginio buvo paskelbti viešai; ataskaitoje pateikiamos nuorodos į visus viešai publikuotus tekstus. Visą renginį taip pat galima peržiūrėti tam skirtame **Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2050“** polapyje Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos interneto svetainėje. Trečiojoje dalyje trumpai pristatomos ataskaitos autoriaus, kaip renginio dalyvio, įžvalgos apie renginio turinį ir eigą, kurios nebūtinai atspindi „Lietuva 2050“ komandos poziciją.

Tyrimui vadovavo:

Darius Žeruolis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė

Ataskaitą parengė:

Justinas Mickus, Vyriausybės strateginės analizės centras.

Dėkojame:

Raimundui Lopatai, Prof. Rimvydui Petrauskui, Dr. Sigitai Trainauskienei.

Informacija tyrimo citavimui:

STRATA (2021). Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2050“ pradžios renginio ataskaita. Vyriausybės strateginės analizės centras.

Parengta vykdant projektą „Įrodymais grįsto valdymo kompetencijų centro įkūrimas“ (Nr.10.1.1-ESFA-V-912-01-0025)

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti info@strata.gov.lt

Turinys

1. Renginio programos struktūra ir jos paaiškinimas	4
1.1. Renginio programa	4
2. Renginio eiga: pranešimai ir diskusijos	6
2.1. Įžanginė dalis	6
2.2. Pranešimai	6
2.3. Diskusija	9
3. Konferencijos eigos ir turinio vertinimas iš dalyvio perspektyvos	14

1. Renginio programos struktūra ir jos paaiškinimas

1.1. Renginio programa

13:00–13:20	Ižanginis žodis ir sveikinimai Ižanginis žodis: Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė Europos Komisijos viceprezidento Marošo Ševčovičiaus vaizdo sveikinimas Ispanijos premjero Pedro Sánchezo vaizdo sveikinimas
13:20–14:15	Renginio organizatorių ir partnerių atstovų pranešimai Kaip suprantame valstybės pažangą ir kam reikalingas mąstymas apie valstybės ateitį? Moderatorė: Diana Vilytė Seimo Ateities komiteto pirmininkas Raimundas Lopata: <i>Kam reikalingas mąstymas apie valstybės ateitį ir kaip apie ją mąstyti?</i> VU rektorius prof. Rimvydas Petrauskas: <i>Universitetas ir valstybės strategija</i> VU doc. dr. Jonas Dagys: <i>Pažangos sampratos analizė</i> VU <i>Jean Monnet Chair</i> prof. Ramūnas Vilpišauskas: <i>Nacionalinės strategijos praktika ir pažanga valdysenoje</i> Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) vyr. politikos analitikė dr. Sigita Trainauskienė: <i>Kaip atrodys pasaulis 2050 m.?</i>
14:30–16:00	Renginio dalyvių diskusija Kokia turėtų būti Lietuvos ateities vizija ir kokios pažangos reikėtų siekti? Moderatorius: VU TSPMI lektorius dr. Vilius Bartninkas Signataras Aleksandras Abišala VDU Sociologijos katedros prof. Aušra Maslauskaitė VU TSPMI lektorius dr. Mariusz Antonowicz <i>Visionary Analytics</i> vadovė dr. Agnė Paliokaitė Architektas Algirdas Kaušpėdas

Renginio įžanginė dalis leido geriau susipažinti su pastaraisiais metais vis greitėjančia ateities įžvalgų kultūros plėtra Europos Sąjungos (ES) sostinėse ir institucijose. Programą pradėjo Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė, kurios vadovaujama XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra įsipareigojusi iki 2023 m. pavasario sesijos pradžios pateikti Seimui valstybinės pažangos strategijos „Lietuva 2050“ projektą, grįstą ateities įžvalgų metodologija. Vaizdo skambučiu iš Briuselio sveikinimo žodį renginio dalyviams tarė Europos Komisijos viceprezidentas, atsakingas už ES tarpinstitucinius santykius ir ateities įžvalgas, Marošas Ševčovičius. Sveikinimo žodį taip pat tarė Ispanijos ministras pirmininkas Pedro Sánchezas, kurio vadovaujama Vyriausybė 2021 m. gegužės mėnesį pristatė ilgalaikę Ispanijos raidos strategiją „España 2050“, taip pat paremtą ateities įžvalgomis.

Kita programos dalis buvo skirta esminėms „Lietuva 2050“ strategijos rengimo procesui aktualioms temoms pristatyti bei susipažinti su pagrindiniais šios iniciatyvos organizatoriais bei partneriais. Pirmąją substanyvią renginio programos dalį sudarė penki vienas kitą papildantys strategijos rengimo proceso partnerių – Seimo, VU ir STRATA – atstovų pranešimai strateginio planavimo, valstybės pažangos ir ateities įžvalgų temomis. Antroje dalyje savo mintimis apie Lietuvos pažangos viziją dalijosi penki būsimos Valstybės pažangos tarybos nariai (Tarybos nariai prisidės prie strategijos rengimo proceso dalydamiesi įžvalgomis ir atstovaudami projektui Lietuvoje ir tarptautinėje erdvėje).

2. Renginio eiga: pranešimai ir diskusijos

2.1. Įžanginė dalis

Lietuvos Respublikos Ministrės Pirmininkės **Ingridos Šimonytės** teigimu, mąstymas apie savo bendruomenės ar valstybės ateitį galėtų būti tikslas pas savaime, nes tai yra tam tikros politinės kultūros sudėtinė dalis ir politiškai susivokusios visuomenės bruožas, tad itin svarbu kuo plačiau įtraukti visuomenę. Premjerė pabrėžė, kad valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ rengimo pradžioje padarytas įdirbis ilgainiui išsisėmė dėl nepakankamo žmonių įsitraukimo į jai įgyvendinti reikalingą bendros kūrybos procesą, ir paminėjo, jog naujai įkurtas Ateities komitetas galės padėti gausinti mąstytojų apie Lietuvos ateitį gretas ir plėsti šias diskusijas. Ministrė Pirmininkė kartu pabrėžė, kad naujosios valstybės pažangos strategijos rengimo procesas negali ir neturi būti valdiškas, jame svarbiausias vaidmuo atiteks piliečių ir įvairių visuomenės grupių diskusijoms ir įžvalgoms. Ateities įžvalgų metodologija pagrįsti scenarijai, kuriais remiantis bus vystoma naujoji strategija, yra tinkamas instrumentas sistemai apmąstyti galimas Lietuvos ateitis, nustatyti su jomis susijusias galimybes ir žadinti kolektyvinį norimos Lietuvos vaizdavimąsi. Ministrė Pirmininkė atkreipė dėmesį, kad atlikdama šį pratimą Lietuva prisijungs prie visoje Europoje augančio tarptautinio ateities įžvalgų tinklo. Premjerė baigė savo įžanginį žodį trumpu komentaru apie galimą strategijos turinį: remdamasi Petro Dirgėlos maksima „amžinos vertybės avangardinėmis priemonėmis“, ji paskatino ne kas kartą ieškoti naujo tikslo, o geriausio būdo apginti tai, kas amžina.

Europos Komisijos viceprezidentas **Marošas Ševčovičius** savo sveikinimo kalboje trumpai apžvelgė ateities įžvalgų metodologijų taikymo plėtrą ES. Viceprezidentas paminėjo, kad 2021 m. ES buvo įkurtas ateities įžvalgų tinklas, institucionalizuojantis diskusijas apie ES ateitį ir valstybių prioritetus. Šio proceso kontekste M. Ševčovičius pažymėjo Ispanijos lyderystę dalijantis įžvalgomis iš strategijos „Espana 2050“ rengimo proceso, Graikijoje šiuo metu vystomą ilgalaikę strategiją ir planus vystyti įžvalgų bendradarbiavimą Prancūzijos pirmininkavimo ES Tarybai metu. Viceprezidentas pabrėžė poreikį komunikuoti apie darbą strateginių perspektyvų srityje Europos piliečiams, dalytis savo išmoktomis pamokomis bei patirtimi taikant ateities įžvalgų metodologiją sprendimų priėmimo procese su kitomis ES valstybėmis narėmis ir institucijomis.

Ispanijos premjeras **Pedro Sánchezas** savo sveikinimo kalboje atspindėjo strategiją „Espana 2050“ motyvavusią nuostatą, kad ES yra naujo pažangos amžiaus pradžioje, kuri atves Europos valstybes į beprecedentį technologinės plėtros, tvarumo ir gerumo lygį. Premjeras pažymėjo, kad Ispanijos ilgalaikės strategijos formavimo procese jau dalyvavo daugiau nei šimtas akademikų, du šimtai viešųjų institucijų ir tūkstančiai piliečių. P. Sánchezo baigdamas sveikinimą pažymėjo, kad net jei žiniasklaida nuolat stebi, kaip vyriausybės geba spręsti kasdienes problemas, piliečiai vyriausybės vertina už gebėjimą vesti savo šalį į geresnę ateitį.

2.2. Pranešimai

Seimo Ateities komiteto pirmininkas **Raimundas Lopata** savo pranešimą pradėjo nuo to, kad net ir žinant, jog spėjimas apie ateitį nebus teisingas, pats spėjimo numatymo procesas turi savo prasmę, nes išvydę, kad klydome, būsimė labiau pasirengę spėti kitąsyk. Istorija negali padėti mums įžvelgti ateities, nes joje nėra jokių raidos dėsnų, išskyrus tuos, kuriuos patys jai priskiriame žvelgdami iš dabarties perspektyvos. Išskirdamas politinį ir biurokratinį valstybės raidos vyksmą, R. Lopata pažymėjo, kad politinis procesas, kuris gali būti naujų principų

generatorius, Lietuvoje dažnai praranda ir principus, ir idėjas. Todėl biurokratija, vadinamasis ekspertinis valdymas bei ES sprendimai turi didelę įtaką nustatant šio proceso dienotvarkę. Būtent dėl šios priežasties, R. Lopatos teigimu, Lietuvai reikalinga šiuolaikinė strateginio planavimo ir ateities įžvalgų kultūra bei kvalifikacija: tam tikra prasme ateities projektavimo procesas visus valstybės narius iš vykdytojų daro politikais ir priverčia mąstyti apie alternatyvas. R. Lopata pakvietė šio politinio proceso metu svarstyti, ginti ir įrašyti į strategijas principus (ne tik rodiklius), kurių negalima pažeisti.

Ateities projektavimo procesas gali sustiprinti intelektualinį Lietuvos savarankiškumą ir atkurti piliečių dalyvavimo politinėje bendruomenėje patirtį. R. Lopata pažymėjo, kad šiuo metu kartu su Konferencija dėl Europos ateities vykstančios ES piliečių diskusijos yra palanki aplinkybė vystyti diskusijas apie ateitį ir nacionaliniu lygiu. Kalbėdamas apie konkrečias strategijos turinio sritis, R. Lopata paminėjo skaitmenizaciją, švietimą, transportą, energetiką ir pabrėžė, kad Vilniaus geopolitika yra esmingas valstybės ateities klausimas. Pabrėžęs poreikį mąstyti ne vien utopijomis ir nuolat koreguoti pasirinktą kursą, R. Lopata nurodė, kad ateitimi grindžiamas mąstymas – bene svarbiausias valstybės saugumo garantas. Savo pranešimą R. Lopata užbaigė anekdotiniu „jau ateityje“ gyvenančių žmonių (konkrečiai, pasaulinio masto mokslininko, priklausančio globaliai Lietuvos diasporai) pavyzdžiu, suponuodamas, kad Lietuvos laukia iššūkis – ir galimybė – realizuoti jų jau šiandien akivaizdų ateities kūrimo potencialą.

Remdamasis istorine perspektyva, VU rektorius prof. **Rimvydas Petrauskas** savo pranešime nagrinėjo universiteto ir valstybės santykį, kintančius visuomenės lūkesčius akademinėi bendruomenei. Universitetai jau seniai nebėra skirti vien valdžios atstovų išsilavinimui užtikrinti ar jiems patarti, bet ir toliau išlaiko ilgalaikę, tiesioginę ir netiesioginę įtaką visuomenės elitų formavimui, kuri lemia, kad universitetas yra viešoji įstaiga savo prigimtimi. Rektorius išreiškė lūkestį matyti daugiau mokslo viešajame gyvenime ir daugiau investicijų į mokslą. Argumentuodamas šį lūkestį, R. Petrauskas pabrėžė ir ekonominę mokslo bei studijų grąžą, ir mokslo indėlį į šalies simbolinės vertės kūrimą. Vis dėlto rektorius atkreipė dėmesį į iššūkį, kad mokslinis pasaulėvaizdis neranda būdų veikti visuomenę ir tai kelia grėsmę jos tvarumui bei ateičiai, gali neigiamai atsiliepti krizių situacijose, atimti galimybę veikti greitai, efektyviai ir nekeliant susipriešinimo. Rektorius užbaigė savo pranešimą pabrėždamas, kad universitetas valstybės strategijos kūrimo ir ateities formavimo kontekste turi unikalų pranašumą tuo atžvilgiu, jog universiteto bendruomenei būdinga praktika visuomeninius procesus nagrinėti iš sąmoningos analitinės distancijos įgalina akademikus aprėpti platesnį ateities horizontą, suvokti ateityje galimų pokyčių mastą ir taip kurti pagrįstą ateities viziją.

R. Petrauskas pateikė kelias konkrečias mintis „Lietuva 2050“ strategijos kūrimo pradžiai. Pirma, Lietuva turėtų plėtoti ir puoselėti atvirumą idėjoms, iniciatyvoms ir žmonėms. Būdamas atvira šalimi, pasak rektoriaus, Lietuva gali suteikti pozityvią prasmę savo kaip „pasienio teritorijos“ įvaizdžiui, tapti kultūrinių ir ekonominių galimybių rytinės ES kaimynystės gyventojams ambasadore. Antra, rektorius skatino ieškoti nišų modernizacijos procese, ypač ankstyvos raidos fazėje esančiose srityse. Trečia, taip pat reikia iškelti naujus tikslus švietime, ypač priimant netikrumo ir nepastovumo sąlygą kaip pozityvų reiškinį, galimybes kūrybai, ir ketvirta, stiprinti pilietiškumą ir atsakomybės jausmą. Penkta, rektorius ragino reaguoti į didėjančio mobilumo ir spartėjančios klimato kaitos nulemtus visuomeninio, valstybinio ir ekonominio gyvenimo pokyčius bei realizuoti jų teikiamas galimybes pritraukti talentus ar vystyti naujas ekonominės veiklos sritis, ir šešta, atnaujinti viešąjį valdymą naujai administratorių kartai. Galiausiai R. Petrauskas paragino mąstyti apie Lietuvos vietą Europoje ir remti holistinę Europos Unijos reformą, galimai remiantis Lietuvos istorijoje aptinkamomis konstitucinėmis idėjomis apie daugelio valstybių respubliką.

VU Filosofijos fakulteto doc. dr. **Jonas Dagys** savo pranešime pažangos sąvoką išskleidė per tris conceptualius žingsnius: pirma, grynai conceptualiai pažanga visada yra pokyčio forma – jei niekas nesikeičia, pažanga nevyksta; antra, pažanga visada apima mažiausiai du dalykus: kiekvieno pokyčio atveju egzistuoja dvi fazės – „prieš“ ir „po“; trečia, pažanga, skirtingai nei kitos galimos pokyčio formos, visada yra vertinama pozityviai, pažangos sąvokoje visada esama normatyvaus vertinimo elemento. Tai savo ruožtu suponuoja tam tikrus vertinimo kriterijus, o pažangos sąvoka šiuo atžvilgiu slepia trinarį santykį: tarp fazių „prieš“ ir „po“, vertinamų tam tikro tikslo ar idealo atžvilgiu. Filosofas pabrėžė, kad normatyvinis pažangos sąvokos dėmuo yra labiausiai plastiškas, o vienos abstrakčios pažangos sąvokos, nepriklausančios nuo jokio vertinimo kriterijaus, tiesiog nėra. Kitoje pranešimo dalyje J. Dagys nagrinėjo kriterijų nustatymo problematiką. Viena vertus, pasak filosofo, objektyvių kriterijų

neegzistavimas savaime nėra blogas dalykas – tam tikra prasme jis reiškia, kad mes esame padėties šeimininkai; kita vertus, kyla rizika, kad kriterijų nustatymas taps begalinių ginčų objektu. Nors šią riziką gali sumažinti pragmatinis pripažinimas, kad visi kriterijai yra sąlyginiai, tačiau toks pripažinimas aktualizuoja vadinamąją „rėminimo“ (angl. *framing*) problemą – t. y. kas paliekama mąstomos realybės užribyje.

Šiuo klausimu J. Dagys atkreipė dėmesį, kad pažangos sąvokos nustatymui aktualus ir autoriteto klausimas – konkrečiai, skirtis tarp vadinamojo „episteminio“ ir „deontinio“ autoriteto. Tiksliau tariant, pažangos kriterijų nustatymo problema, pasak filosofo, atskleidžia episteminio (t. y. ekspertinio) autoriteto ribotumą, nes atsakymo „žinojimas“ šiuo atveju visada nulemtas tam tikros perspektyvos ir interesų: kriterijaus pasirinkimas visada yra aktyvaus veiksmo, o ne faktinių ar techninių žinojimo sritis. Kai episteminis autoritetas praranda savo galią, tenka kliautis deontiniu, arba valdžios, autoritetu. Kebliausia šiuo atveju nustatyti kriterijus, kurie neprarastų savo relevantiškumo bėgant laikui ar keičiantis valdžios perspektyvoms ir planams. Vis dėlto net jei nuolat kintanti demokratinės visuomenės globaliame pasaulyje realybė tam tikrą perspektyvos kaitą daro neišvengiamą, tai neturėtų atvesti į radikalų skepsį strateginio planavimo atžvilgiu: net jei planuoti pažangą itin sudėtinga, atsitiktinė pažanga yra beveik neįmanoma. Filosofas savo pranešimą baigė JAV viešojo intelektualo S. Pinkerio citata, kad „opiausia problema yra ne surasti problemos sprendimus, bet įtikinti žmones, kad mes juos radome“.

VU *Jean Monnet Chair* prof. **Ramūnas Vilpišauskas** savo pranešimą pradėjo klausdamas, ar dabartinė Lietuvos situacija – kai šalyje toliau siaučia koronaviruso pandemija ir tęsiasi Baltarusijos hibridinė ataka, o pasaulyje sparčiai kyla energijos ir kitų produktų kainos, – yra tinkama mąstyti apie ilgalaikę valstybės ateitį. Prie šio klausimo R. Vilpišauskas pridėjo dar du: ar strateginiame planavime apskritai prasminga galvoti apie trijų dešimtmečių perspektyvą ir kaip galima sumažinti riziką, kad parengta Strategija liks tik popieriuje.

Atsakydamas į pirmąjį klausimą, R. Vilpišauskas pabrėžė, kad augantis neapibrėžtumas pats savaime stiprina poreikį stiprinti visuomenės atsparumą galimoms krizėms, o stiprinant atsparumą tiesiog būtina galvoti apie ilgalaikes demografines, technologines, geopolitines, ekonomines tendencijas. Tačiau politikų orientavimasis į trumpojo laikotarpio klausimus išlieka realia grėsme, todėl, pereidamas prie atsakymo į antrąjį klausimą, pranešėjas akcentavo tinkamai organizuoto proceso svarbą: į Strategijos rengimą būtina įtraukti visas pagrindines politines partijas ir valstybės institucijas, užtikrinti įvairių sričių ekspertų ir įvairių požiūrių grupių dalyvavimą. Taip pat svarbu numatyti reguliarią „Lietuva 2050“ strategijos atnaujinimą, atsižvelgiant į pasaulyje vykstančius pokyčius. Turinio atžvilgiu profesorius „Lietuva 2050“ projekto viziją apibrėžė kaip Lietuvos išlikimą ir klestėjimą 2050-aisiais.

STRATA vyr. politikos analitikė dr. **Sigita Trainauskienė** pradėjo savo pranešimą pažymėdama, kad net jei niekas negali žinoti, kaip pasaulis atrodys 2050-aisiais, kolektyvinio intelekto ir bendros kūrybos būdu, įtraukiant įvairių požiūrių ir vertybių piliečius, tokį žinojimą galima sukurti. Ateities įžvalgų metodas yra kertinis elementas siekiant šio tikslo. S. Trainauskienė pristatė STRATA surengtų dirbtuvių, skirtų keturiolikos Europos ateičiai svarbių megatendencijų galimam poveikiui Lietuvai ir įtakai valstybės pažangai įvertinti, įžvalgas. Pirma, S. Trainauskienė pabrėžė transformacinį šiuo metu vis spartėjančios technologijų kaitos poveikį ekonomikai, visuomenei, kultūrai, tapatybei ir kitoms viešojo gyvenimo sritims. Dėl savo revoliucinio potencialo ši megatendencija yra sunkiai numatoma, tačiau neabejotina, kad jos raida nėra nulemta automatiškai ir priklausys nuo žmonių bei valstybių reakcijos bei tokių lūžinių įvykių kaip COVID-19 pandemija (kuri pagreitino technologinę kaitą). Antra, klimato kaita, nors ir suprantama kaip itin svarbi tendencija Europai ir visai planetai, Lietuvoje yra santykinai menkai suvokiama ir siaurai aptarinėjama, net jei ES klimato politikos ambicijos pamažu keičia šią situaciją. Klimato kaitos nulemti pokyčiai pasaulyje ilgalaikėje perspektyvoje Lietuvai gali pasireikšti ir gana netikėtomis pasekmėmis, pavyzdžiui, išaugusiais klimato pabėgėlių srautais. Trečia, S. Trainauskienė išryškino daugialypių demografinių tendencijų – senstančių ir mažėjančių Lietuvos ir Europos visuomenių, augančios ir jaunos globalių Pietų populiacijos – sąsajas su kitomis svarbiomis sritimis, tokiomis kaip įvairėjančios švietimo ir užimtumo formos ar įvairėjanti nelygybė. Kartu šios tendencijos sukurs reikšmingą spaudimą Lietuvos ir ES socialinei politikai bei gerovės valstybės sąvokai. Ketvirta, auganti Rytų ir Pietų ekonominė bei politinė galia (ir, atvirkščiai, mažėjanti santykinė Vakarų galia) ateityje gali perrašyti tarptautinės politikos taisykles ir transformuoti globalius ekonominius ryšius bei valstybių aljansus.

Pristačiusi šias keturias megatendencijas, S. Trainauskienė pažymėjo, kad dirbtuvėse taip pat buvo nagrinėta pandemijos naujai aktualizuota atsparumo sąvoka. Analitikės teigimu, atsparumas – t. y. gebėjimas išlikti ir atsigauti nepaisant išorės trikdžių – ateityje taps vis svarbesnis, nes kompleksiški, įvairūs ir sunkiai nuspėjami saugumo iššūkiai reikalaus nuolat adaptuotis. Megatendencijos yra lengviausiai numatoma ateities paveikslo dalis: ateitį taip pat formuos įvairūs staigūs lūžiai (ateities įžvalgų metodologijoje įvardijami kaip „juodosios gubės“), kurių numatyti iš principo neįmanoma. Tokių įvykių galimybė ir jos lemiamas ateities atvirumas, pasak S. Trainauskienės, tik dar labiau stiprina mąstymo scenarijais poreikį.

2.3. Diskusija

Diskusijos moderatorius filosofas dr. **Vilius Bartninkas**, reziumuodamas renginio pirmojoje dalyje išryškėjusią įtampą tarp pažangos ir Strategijos sąvokų, dalyviams uždavė du klausimus: pirma, žinant, kad pažangos sąvoka yra kultūriškai ar istoriškai subjektyvi, kokias vertybes atspindinčios pažangos turėtume siekti; antra, kadangi Strategija niekada negalės aprėpti visų valstybės gyvenimo sričių, į ką konkrečiai svarbiausia atsižvelgti formuojant Lietuvos ateities viziją. Uždavęs šiuos klausimus, jis pakvietė kiekvieną dalyvį pasidalyti įžanginiais žodžiais.

Signataras **Aleksandras Abišala** pradėjo savo klausimu: ar Lietuva tarptautinėje erdvėje turi būti gera žaidėja, kokių pasauliui reikia ir kurių dauguma, ar didi žaidėja (o tam reikalinga milžiniška ambicija). A. Abišala pabrėžė, jog jam norėtųsi, kad „Lietuva 2050“ būtų vadinama vizijos, o ne strategijos dokumentu, strategijos vardą paliekant trumpesnio – apie dešimties metų – laikotarpio dokumentams. Kalbėdamas apie vizijos ir (ar) strategijos rengimo procesą, signataras pabrėžė du aspektus. Pirma, kiekviena strategija privalo turėti konkretų klientą: jeigu valstybė nesupras visuomenės norų ir poreikių, valstybės strategija bus neveiksni. Antra, palyginti su įmonėms prieinamais instrumentais, skirtais savo strategijoms įgyvendinti, demokratinė valstybė turi santykinai nedaug instrumentų visuomenės plėtros tikslams pasiekti – didžioji dalis įgyvendinimo yra tiesiogiai nepavaldi vyriausybėms. Todėl svarbu atskirti pokyčių vykdymą ir valdymą, nes valdymas apima ir tuos veiksmus, kurių vyriausybė negali įgyvendinti pati, bet nori paskatinti. A. Abišala sujungė abu savo išryškintus aspektus atkreipdamas dėmesį, kad demokratinėje visuomenėje pokyčio vykdytojai ir jų klientai yra tie patys, tačiau atrasti būdą, kaip visuomenės nariai patys įgyvendintų sau naudingas iniciatyvas, nėra taip paprasta. Savo įžanginį žodį A. Abišala baigė išskeldamas vieną – jo akimis, galbūt vienintelį, – kiekybinį tikslą Lietuvai 2050-aisiais: pasiekti, kad valstybėje gyventų keturi milijonai gyventojų; signataras teigė, kad toks tikslas savaime reikalautų nuodugnių diskusijų apie emigrantų susigrąžinimą, sveikatos apsaugos tobulinimą, talentų programas ir t. t.

VDU Sociologijos katedros prof. **Aušra Maslauskaitė** išryškino keletą klausimų, kuriuos ji norėtų matyti būsimojoje valstybės pažangos strategijoje, pabrėždama, kad jie kyla ne iš ateities, o iš dabarties ir, konkrečiau, per pastaruosius trisdešimt metų susiformavusio Lietuvos socialinio audinio. Pirma, A. Maslauskaitė išreiškė norą, kad Lietuva taptų kultūriškai pliuralistiškesnė visuomenė, gebanti apimti daugiau ir įvairesnių tapatybės ir kultūros apibrėžčių. Antra, profesorė pabrėžė lygių galimybių ir lyčių lygybės poreikį bei socialinės atskirties klausimus, kurie dar labiau ryškės dėl švietimo tendencijų ateityje. Trečia, Lietuvos laukia iššūkis pakeisti savo demografinės būklės ir procesų suvokimą, kuris šiuo metu akcentuoja išnykimo pavojų ir grėsmės būklę. Vietoj jo reikėtų ieškoti naujo požiūrio į neišvengiamus ir išties jau trisdešimt metų vykstančius demografinius pokyčius, kuris leistų nustatyti ir įgyvendinti jų teikiamas galimybes.

VU TSPMI lektorius dr. **Mariuszas Antonowiczus** taip pat išskyrė tris jam svarbius klausimus. Pirma, jis ragino įsivertinti tai, kas valstybės raidos procesuose gali būti pakeista ir ko pakeisti neįmanoma, pabrėždamas, kad nežino jokie įtikinamo pavyzdžio, kad valstybė būtų iš tiesų sąmoningai, planavimo būdu, pakeitusi savo visuomenės demografines tendencijas (mažėjantį gimstamumą, visuomenės senėjimą). Diskusijose apie fundamentaliai nepakeičiamus procesus M. Antonowiczus skatino mąstyti apie tai, kaip galima prie jų geriausiai prisitaikyti. Antra, reikėtų atvirai mąstyti apie silpnąsias ir stipriąsias puses, pavyzdžiui, apie tai, kad Lietuvos kaip mažos valstybės statusas – dažnai suprantamas kaip jos galimybių apribojimas ir grėsmė jos išlikimui – gali būti stiprybė ir galimybė savaime, ypač būsimų žaliosios ir energetinės transformacijų kontekste. Trečia, pranešėjas

pabrėžė poreikį optimaliau ir išmintingiau naudoti Lietuvos turimus išteklius, taigi nenaudoti jų tikslams, kurių realiai neįmanoma pasiekti.

Visionary Analytics vadovė dr. **Agnė Paliokaitė** pasiūlė apie viziją kalbėti konkrečiame Lietuvoje ir pasaulyje vykstančių pokyčių kontekste. Pirma, klimato kaitos, technologinės pažangos, globalios migracijos, demografinių ir geopolitinių procesų nulemti pokyčiai iki 2050 m. bus fundamentalūs. Antra, Lietuvai pakartoti praėjusių dešimtmečių sėkmės nepavyks, nes ligšioliniai augimo šaltiniai beveik išsemti ir todėl, jei valstybė nesugebės konkuruoti priešakinių technologijų srityje, jai gresia ekonominės stagnacijos rizika. Atsižvelgdama į tokį kontekstą, A. Paliokaitė pasiūlė du ramsčius tvaraus ir atsparaus Lietuvos klestėjimo vizijai. Pirma, ši vizija reikalauja kūrybos, intelekto ir inovacijų lyderystės. Šiam tikslui pasiekti itin svarbus intelektualinis potencialas ir drąsios investicijos į naujos kartos inovacijas, kur Lietuva šiuo metu yra santykinai silpna. Antra, tokia vizija reikalauja vertybinio įsipareigojimo ekonominiam, socialiniam ir aplinkosauginiam tvarumui. Todėl reikia kritiškai žiūrėti į technologijų pažangos socioekonominį poveikį, ypač mažiau prie jos prisitaikiusiems visuomenės nariams, ir jam pasirengti. Dabar laikas kalbėti nebe apie gerovės valstybę, o gerovės visuomenę. Tai reiškia poreikį pakeisti valdysenos sistemas, mažinti biurokratiją, decentralizuoti gerovės sistemas ir siekti galios perėjimo iš valstybės į įvairias visuomenės grupes. Galiausiai itin svarbu užtikrinti visuomenės susikalbėjimą, nes šiuo metu galima schematiškai įvardyti bent keturias skirtingas lietuvas: pažangi miestų Lietuva, mažiau prisitaikiusi ir santykinai skurdi Lietuva, emigrantų Lietuva ir kitataučių Lietuva (kuri neišvengiamai augs). Baigdama pranešimą A. Paliokaitė pripažino, kad ji nepalaiko vien vizijos dokumento, valstybės viziją reikia formuluoti su tam tikru kelrodžiu, nurodant svarbius įgyvendintinus veiksmus.

Architektas **Algirdas Kaušpėdas** savo įžanginį žodį pradėjo pirmiausia pasiūlydamas dalyvius įsivaizduoti idealaus gyvenimo modelį, kuriame, naudojant medžio metaforą, šaknis sudarytų švietimas, kultūra ir demokratiniai procesai, kamieną – atsakomybė ir atsparumas, o lają – subalansuota gyvensena, kūryba ir gerovė. Tokio gyvenimo realizavimas yra tautos moralės, sugyvenimo klausimas, o sugyvenimo Lietuvoje trūksta, bet jį galbūt galima pasiekti daugiau svečiuojantis svetur ir priimant svečių, užsiimant vieniems kitų švietimu. Antra, dėl Europos žemyno dekarbonizacijos ir prognozuojamo elektros vartojimo augimo iki 2050 m. Lietuvoje ženkliai brangs energija ir augs naujų energijos šaltinių poreikis. Lietuva (t. y. Lietuvos visuomenė) turėtų siekti pati decentralizuotai gaminti energiją įvairiais būdais ir per įvairius šaltinius, o valstybė turėtų suteikti laisvę privačiai iniciatyvai. Trečia, vienu didžiausiu ateities iššūkių futurologai laiko laisvalaikį, kuris gali tapti visavertė veiklos rūšimi. Architektas pasiūlymu, augant pažintinio ir (ar) unikalaus turinio turizmo paklausai, Lietuva, disponuojanti unikaliais ir gausiais gamtos išteklių, turėtų siekti tapti ekologinio turizmo žvaigžde. A. Kaušpėdas paragino leisti verslo iniciatyvoms vystyti patrauklią gamtos turizmo infrastruktūrą, panaikinant perteklinius įstatymus, neleidžiančius statybų miškų žemėje ir arti vandens telkinių.

Moderatorius **V. Bartninkas** atkreipė dėmesį, kad vertybės, kuriomis, pasak diskusijų dalyvių, turėtų būti grindžiama Lietuvos ateities vizija (kūrybiškumas, atvirumas, lyderystė, tolerancija), ir buvo dabartinės strategijos „Lietuva 2030“ orientyras. Filosofas pabrėžė, kad nurodyta strategija taip pat rėmėsi tam tikros vertybinės transformacijos logika: t. y. kad, lietuviams tapus šiek tiek kitokiems vertybine prasme, būtent šis kitoniškumas įgalins juos žengti į ateitį. Atitinkamai V. Bartninkas paklausė, kodėl Lietuva regimai grįžta „atgal į ateitį“ prie tų pačių norų, kuriuos jau kėlė: ar valstybė užstrigusi, ar kažko neišmokusi, ar galbūt tie patys fundamentalūs norai reiškia, kad Lietuva jau eina teisingai pasirinkta kryptimi, tik dar turi dėti papildomų pastangų.

Signataras **A. Abišala** šią problemą susiejo su strategijos įgyvendinimo, kuris sudaro didžiąją strateginio valdymo procesų dalį, iššūkiams ir trūkumais: nors Lietuva neblogai nurodė savo tikslus, jų įgyvendinimo planai, numatantys adekvačius išteklius ir paskirtus žmones, nebuvo detalizuoti. Dar sunkesnis iššūkis – „įdarbinti“ visuomenę strategijos įgyvendinimo procese. Signataro nuomone, šį iššūkį ypač sudėtingą daro du Lietuvos visuomenei būdingi bruožai: nepasitikėjimas vienu kitu ir klaidos netoleravimas. Vyriausybė paskatinti visuomenę pasitikėti gali tik pati labiau pasitikėdama visuomene ir atiduodama dalį atsakomybės visuomenei; kaip spręsti klaidos netoleravimo problemą, deja, neaišku. Vizija ir strategija turėtų būti vystomos kartu ir daryti viena kita įtaką. A. Abišala pats daugiau dėmesio teiktų vizijos kūrimo procesui, o ne rezultatui, bet strategijos kūrimo rezultatas būtų reikšmingesnis.

Referuodama į anksčiau *Visionary Analytics* atliktą strategijos „Lietuva 2030“ proceso tarpinį vertinimą, **A. Paliokaitė** pripažino, kad Lietuvos strateginio planavimo dokumentams būdingas „slopstančių bangų“ efektas (t. y. stipri pradžia ir tolygus silpnėjimas). Remdamasi užsienio šalių praktikomis, Lietuva galėtų šią problemą spręsti dvejopai: būsima „Lietuva 2050“ strategija galėtų suformuluoti aiškų ir griežtą kelrodį, numatantį kelis pagrindinius tikslus su aiškiais atsakomybėmis ir bent jau pagrindiniais žingsniais; kita vertus, sekant Suomijos pavyzdžiu, galima labiau institucionalizuoti vizijavimo procesą ir užtikrinti, kad ateities vizijos dokumentai būtų reguliariai peržiūrimi nuėinančios vyriausybės (Suomijos atveju – kas ketverius metus) tam, kad naujoji vyriausybė būtų supažindinta su atnaujintomis tendencijomis bei įžvalgomis ir galėtų efektyviai prisidėti prie vizijos įgyvendinimo. Toks procesas, A. Paliokaitės teigimu, stiprėja su laiku, kai valstybėje išsivysto institucinė atmintis ir didėja visuomenės pasitikėjimas ateities vizijavimo praktikomis.

V. Bartninkas iškėlė papildomą klausimą, ar realistiška manyti, kad galima vertybiškai transformuoti piliečius, ar tai yra tinkamas uždavinys politikams. Atsakydama moderatoriui, **A. Maslauskaitė** teigė nemananti, kad tai yra pirmiausia valstybės uždutis, ir liberalioje demokratijoje visuomenei turėtų būti palikta erdvė pačiai kelti tikslus, organizuotis ir apibrėžti save. Valstybei šiuo klausimu apskritai būti tikslinga iš dalies atsitraukti, vengti paternalistinio santykio su visuomene. Vis dėlto poreikis ir erdvė valstybės veikimui egzistuoja ir valstybės politikos instrumentai netiesiogiai formuoja tam tikro pobūdžio visuomenę (pavyzdžiui, švietimo, socialinė ir šeimos politika kartu implikuoja tam tikrą vertybinį šeimos modelį, kas turi poveikį tam, kaip suprantame moteris, vyrus, moteriškumą ir vyriškumą).

A. Abišalos požiūriu, „Lietuva 2050“ rengimo proceso pradžioje būtų labai tikslinga mąstyti apie norimą ilgalaikės ateities perspektyvą tam, kad proceso dalyviai atsiskirtų nuo dabarties rūpesčių ir praeities prielaidų – net jei po tokio pratimo būtų sutarta, kad ne visi apibrėžti norai yra realistiški ir Lietuvai nėra verta siekti juos įgyvendinti.

A. Kaušpėdas pabrėžė poreikį konceptualiai kalbėtis su žmonėmis ir nebijoti drąsios vizijos, net jei ją neišvengiamai pakoreguos gyvenimas ar oponentų kritika. **M. Antonowiczius** atkreipė dėmesį į grėsmę, kad „Lietuva 2050“ rengėjai gali siekti į šį dokumentą įdėti kuo daugiau savo minčių, būti nelinkę atsitraukti nuo jų siekiant plačiau priimtino kompromiso ir (ar) neprisiimti kolektyvinės atsakomybės už nepatinkančios strategijos įgyvendinimą. Strategijos „Lietuva 2030“ rengimo procese vyravo tuometinio premjero Andriaus Kubiliaus idėjos ir pasiūlymai, o kolektyvinė drąsa ieškoti plačiai priimtinos vizijos gali būti viena iš priežasčių, kodėl nurodytos strategijos įgyvendinimas laikytinas tam tikra nesėkme.

Pakvietus diskutuoti auditoriją, *Swedbank* vyr. ekonomistas **Nerijus Mačiulis** pasidalijo mintimi, kad bet kokia vizija apie gyvenimą po 30 metų atsidurs vienoje iš dviejų dėžučių: arba „žinoma, savaime suprantama“ (joje įprastai atsiduria teigiami, patrauklūs tikslai kaip tvarumas, lygybė, atvirumas ar ekologiška valstybė), arba „kas čia per nesąmonė“. N. Mačiulis pakartojo renginio pranešėjų ir platesnės futurologų bendruomenės dažnai pabrėžiamą faktą, kad ateitį formuosiantis technologinis progresas greitėja, o jo nulemti pokyčiai visuomenėje tampa vis didesni ir kompleksiškesni. Todėl N. Mačiulis pasiūlė santykinai mažą viziją – kad 2050 m. Lietuvoje beveik nebelytų kiekybinių kriterijų: nebūtų skaičiuojamas BVP, nebūtų keliami konkretūs demografiniai tikslai (pavyzdžiui, 4 mln. gyventojų). Ateityje žmonės bus tokie turtingi, kad BVP bus neaktualus, o užuot diskutavus apie tai, kiek gyventojų turi būti Lietuvoje, bus kalbama apie tai, kokios bus jų vertybės, išsilavinimas, kritinis mąstymas. Galiausiai N. Mačiulis išreiškė viltį, kad 2050 m. Lietuvoje nėra višta, karvė ar kiaulė negyvens nelaisvėje.

Atsakydamas į N. Mačiulio teiginius, **M. Antonowiczius** pabrėžė, kad kiekybiniai kriterijai atsirado kaip atsakas į negebėjimą susitarti dėl kokybinių kriterijų, atsitraukti nuo tam tikrų vertybių ir su jomis susijusių ateities vizijų.

A. Abišala pritarė, kad būsime Strategijos dokumente nenorėtų kiekybinių kriterijų, tačiau pabrėžė, kad jo minėtas tikslas – 4 mln. gyventojų Lietuvoje – buvo kodas platesnei jo vizijai, kad daug daugiau žmonių norėtų gyventi Lietuvoje. Papildydama A. Abišalą ir N. Mačiulį, **A. Paliokaitė** pasidalijo noru, kad naujoji Strategija būtų „human-centered“, t. y. orientuota į žmogaus gerovę. Papildydama ankstesnį savo komentarą, ji pabrėžė, kad daug strategijų šiandien yra kopijavimo strategijos ir todėl programuoja tuos pačius iššūkius. Jei strategija siekia kopijuoti, tada svarbu judėti daug greičiau: pavyzdžiui, svarstant, kaip įsijungti į šiuo metu vystomas ES strateginės vertės grandines, būtina kuo greičiau susitarti dėl tikslinių investicijų, nes kitaip galima pavėluoti į naujausią technologinės pažangos bangą. A. Paliokaitės nuomone, vis dėlto svarbiausia nuolat ir visose srityse galvoti „kas toliau“.

Seimo narys **Lukas Savickas** atkreipė dėmesį į šiuo metu vykstantį Konferencijos dėl Europos ateities procesą ir paklausė, ar Lietuva gali diskutuoti apie savo ateitį izoliuotai nuo diskusijų apie tai, kokia bus Europos ateitis. Atsakydamas į šį klausimą, **A. Abišala** kaip vienintelį geopolitinį prioritetą – ar vienintelę išpildyti būtiną sąlygą – nurodė tai, kad „ES egzistuoja ir 2050-aisiais“. Pasak jo, tik priėmus šį įsipareigojimą galima pradėti galvoti apie konkrečius interesus dėl ES ateities. Signataras išreiškė viltį, kad Konferencija dėl Europos ateities bus tinkamas formatas ne vien kalbėti, bet ir įsipareigoti kurti tokią ES ateitį.

Sutikdama, kad ES egzistavimas yra viena iš būtinų sąlygų bet kokiai normatyviai patraukliai Lietuvos ateities vizijai, **A. Paliokaitė** pabrėžė, kad paveikti visų geopolitinių pokyčių vis dėlto nemanoma, o kai kurie jų (pavyzdžiui, Azijos augimas ar tolesnė Rusijos politinė raida) gali drastiškai paveikti Lietuvos ir Europos ateitį. Strategijos formavimo pratimą reikėtų išnaudoti siekiant apmąstyti įvairius, net ir drastiškus, geopolitinius scenarijus, tokius kaip ES griūtis, juos įvertinti ir bandyti jiems pasirengti.

A. Maslauskaitės teigimu, nemažai ateities jau šiandien yra suplanuota įvairiuose ES strateginio planavimo dokumentuose – pavyzdžiui, ES socialinių teisių ramstis gali formuoti socialinės dimensijos ateitį Europoje. Todėl kyla kitas klausimas, kiek iš šių dokumentų Lietuva šiandien priima ne kopijuodama, o rimtai aptarusi visuomenėje ir valstybėje.

M. Antonowiczius pabrėžė, kad klausimas apie Europos Uniją jam vėl priminė realizmo ir realistinio požiūrio svarbą formuojant ilgalaikę strategiją. Mokslininko teigimu, diskusijose apie Europą egzistuoja dvi nereališios utopijos, kurių niekas negali apibrėžti: „Jungtinės Europos Valstijos“ ir „Tautų Europa“. Atmetus šias utopijas kaip kraštutinumus, galima produktyviau diskutuoti tokiais klausimais kaip, pavyzdžiui, kurias kompetencijas ar funkcijas valstybės galėtų atiduoti ES, o kurias galbūt patikėti miestams. Pats priklausymo Europai faktas priverčia atmesti uždaros Lietuvos ir vienalytės lietuvių tapatybės sampratą, tad reikia mąstyti apie tai, kaip formuoti visuomenę, susidedančią iš įvairių ir daugialypių piliečių.

Seimo narys **Kristijonas Bartoševičius**, pasidalijęs nuojauta, kad „Lietuva 2050“ dar iki 2050-ųjų gali atrodyti kaip pasenusi, neįgyvendinta ar neįgyvendintina strategija, pakvietė kiekvieną prelegentą pasidalyti spėjimais, kuriais metais teks pripažinti, kad planuojant šį dokumentą buvo pavėluota teisingai numatyti jo tikslus.

Atsakydamas į šį klausimą, **A. Abišala** pasidalijo savo verslo praktikoje taikome įžvalga, kad „kompanijos be strategijos žlunga, kompanijos, kurios laikosi strategijos, žlunga dar greičiau“. A. Abišala pritarė, kad reguliariai nekeičiama, „į akmenį įkalta“ strategija išties yra menkavertė. Jis taip pat priminė ankstesnę diskusiją apie tai, kad „Lietuva 2050“ dokumente neverta kelti kiekybinių tikslų; dokumentas turėtų būti kelrodis ar švyturys, o visavertis strateginis dokumentas turėtų būti vystomas jo pagrindu, galbūt lygiagrečiai. Tokia strategija galėtų priminti Nacionalinį pažangos planą, tačiau šis šiuo metu yra orientuotas į ES struktūrinių fondų panaudojimą ir atspindi išorinius, o ne vidinius tikslus, todėl jį taip pat reikėtų taisyti. Bendrą strateginio planavimo sistemą galėtų sudaryti vizijos dokumentas, jį įgyvendinanti dešimties metų strategija ir dar trumpesnė vyriausybės programa.

A. Kaušpėdas pabrėžė, kad kalbėdami apie ateitį privalome kalbėti apie laisvę, o ateitis bus tuo geresnė, kuo laisvesni bus piliečiai. Atitinkamai, jeigu strategija bus per daug institucionalizuota, ji nebus vertinga. A. Kaušpėdas ragino išeiti iš policinės valstybės, kalbėtis su žmonėmis, ugdyti piliečius, kad kiekvienas būtų valstybininkas, ir tuomet visi tikslai bus pasiekiami.

M. Antonowicziaus nuomone, Lietuvoje apskritai trūksta efektyvios ilgalaikio strateginio planavimo sistemos. Jis atkreipė dėmesį į Seimo Ateities komitetui šiuo atžvilgiu keliamus lūkesčius. Pateikdamas pavyzdį, kad šalyje trūksta institucinio formato, kuris paskatintų ir konsoliduotų šiuo metu vykstančias politines diskusijas dėl tinkamos Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu, mokslininkas išreiškė viltį, kad „Lietuva 2050“ strategijos formavimo procesas leis sukurti formatą ar mechanizmą, kuris padėtų reguliariai mąstyti apie ateitį ir į šį mąstymą įtrauktų politines partijas.

Pristatydamas paskutinį auditorijos klausimą, *Infobalt* direktorius **Nerijus Ubartas** pakvietė prelegentus išvardyti būsimos Strategijos klientus.

A. Abišala, pripažinęs to nežinantis, atkreipė dėmesį, kad šios vizijos klientas turėtų būti valstybės klientas – taigi, pilietis. Signataro teigimu, siekis nustatyti Lietuvos piliečio poreikius ir bus didysis iššūkis, tačiau tai, kad bus diskutuojama apie piliečio poreikius po trisdešimties metų, gali leisti greičiau pasiekti susitarimą, nes šiuo klausimu politinis konfliktas kaip ir neegzistuoja, nebent dėl įgyvendinimo instrumentų. Pacitavęs Romumo maldą, A. Abišala palinkėjo drąsos mąstyti apie tai, ko, atrodo, šiandien pakeisti nejmanoma.

Apibendrinamas diskusiją, **V. Bartninkas** pažymėjo, kad požiūris į ateitį Lietuvoje keičiasi: tai nebėra vienas siektinas vaizdinys o daug galimų scenarijų, potencialių galimybių. Kartu filosofas pabrėžė, kad „Lietuva 2050“ strategijos formavimas gali būti ne vien priemonė, bet ir savotiškas savišvietos seminaras, būdas piliečiams geriau susieti save su valstybe, išgirsti jos pulsą. Diskusija parodė, kad premjerės įžanginėje kalboje cituoti P. Dirgėlos žodžiai apie amžinas vertybes avangardinėmis priemonėmis lieka aktualūs: renginio dalyviai kalbėjo apie gana pastovius tikslus ir naujus, novatoriškus ir kūrybingus sprendimus jiems pasiekti.

3. Konferencijos eigos ir turinio vertinimas iš dalyvio perspektyvos

Žvelgiant iš renginio dalyvio perspektyvos, valstybinės pažangos strategijos „Lietuva 2050“ formavimo proceso pradžios renginys turėjo atitikti tris sąlygas tam, jį būtų galima laikyti sėkmingu. Pirma, renginys turėjo suteikti pagrindinę informaciją apie „Lietuva 2050“ projektą ir pristatyti pagrindinius jo organizatorius bei partnerius. Antra, renginys turėjo suteikti pagrindimą kertiniams strategijos formavimo proceso parametrams – visų pirma pasirinktai trisdešimties metų perspektyvai. Trečia, renginys turėjo atskleisti, kokio pobūdžio ir turinio diskusijų apie Lietuvos ateities perspektyvas galima tikėtis. Šioje ataskaitos dalyje pateikiamas subjektyvus ataskaitos autoriaus, dalyvavusio renginyje, vertinimas, kaip sėkmingai renginio struktūra, eiga ir turinys patenkino šias sąlygas.

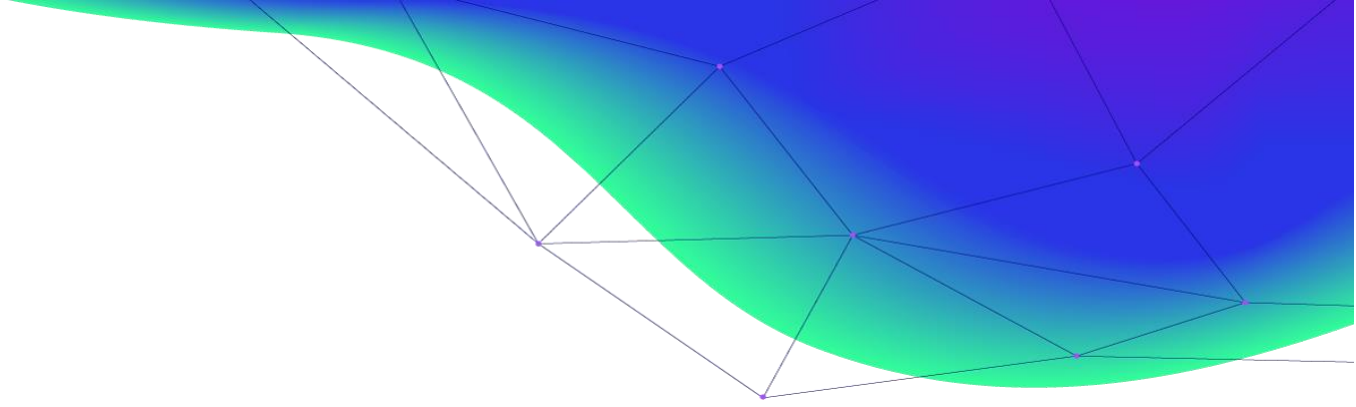
Renginyje pavyko efektyviai pristatyti ateities įžvalgų metodologiją ir tvirtai pagrįsti jos teikiamą naudą. Pranešimų ir diskusijų metu nagrinėti su ateities prognozavimu ir strateginiu planavimu susiję iššūkiai renginio dalyviams leido geriau suprasti šios metodinės prieigos poreikį ir jos potencialą. Pavyzdžiui, pagrindiniai ateities įžvalgų metodai – scenarijų rengimas inkorporuojant megatendencijų ir „juodųjų gulbių“ analizę – tiesiogiai atliepė dalyvių išsakytą poreikį apie ateitį mąstyti nelinejiniu būdu ir įgalinti kolektyvinę vaizduotę. Sėkmingi šių metodologijų taikymo pavyzdžiai ES mastu įteisino ateities įžvalgas kaip tinkamą strateginio planavimo formatą. Todėl, net jei renginyje iškilo nemažai nesutarimų dėl būsimo Strategijos dokumento turinio ar net pobūdžio, renginys efektyviai įtikino, kad ateities įžvalgos yra tinkama priega šiam dokumentui vystyti.

Efektivas ateities įžvalgų metodologijos pristatymas taip pat leido pagrįsti „Lietuva 2050“ strategijos formavimui pasirinktą trisdešimties metų perspektyvą. Nors šis laikotarpis yra gerokai ilgesnis, nei įprasta Lietuvos strateginio planavimo sistemoje, tai, kad apie ateitį bus mąstoma ne linijiniu būdu, o analizuojant įvairius scenarijus, leidžia įsivaizduoti, kad šis pratimas gali būti prasmingas ir įgyvendinamas. Kartu, kaip nurodė keli renginio dalyviai, ilgalaikės ateities perspektyva išlaisvina kolektyvinę vaizduotę ir minimizuoja galimus politinius konfliktus.

Renginio pranešimai ir diskusijos leido susidaryti bent pirminį įspūdį apie tai, koks bus „Lietuva 2050“ strategijos formavimo proceso turinys, pobūdis ir kokie iššūkiai laukia šio proceso metu. Pirma, kaip ir galima nuspėti, pažangos sąvoka skirtingų pranešėjų buvo plėtojama itin įvairiai (minėtas transformacijos, prisitaikymo, nišos suradimo, atsparumo poreikis). Galima tikėtis, kad šis klausimas bus būsimos kolektyvinės refleksijos ašis. Antra, beveik visi renginio kalbėtojai pabrėžė, kad šis projektas privalo turėti realų palaikymą visuomenėje – būtina į formavimo procesą įtraukti įvairias visuomenės grupes. Įtraukimo, atvirumo ir legitimumo klausimai bus itin svarbūs viso „Lietuva 2050“ projekto metu. Renginyje apie įtraukimą kalbėta bent trimis lygiais. Pirma, svarbu užtikrinti, kad procesas nebūtų „valdiškas“ ir įtrauktų visuomenės atstovus. Antra, svarbu, kad procese dalyvaujančios visuomenės grupės būtų reprezentatyvios – nors renginyje, be politikų, vyravo akademijos ir verslo balsai, svarbu užtikrinti ir kitų ekonominių bei profesinių grupių, tautinių mažumų, marginalizuotų socialinių grupių atstovų įtraukimą. Trečia, svarbus ir „valdiškas“, ar politinis, įtraukimas – t. y. visų parlamentinių partijų dalyvavimas formuojant strategiją. Renginio pranešimų ir diskusijų turinys leido suprasti, kad „Lietuva 2050“ tikslų įgyvendinamumas ir įgyvendinimas bus esminiai klausimai jos formavimo metu. Kitaip sakant, visuomenės ir suinteresuotų šalių požiūris į būsimą valstybės pažangos strategiją lems ne vien jos (normatyvinis) turinys ir jos rengimo proceso atvirumas, bet ir tai, ar jai numatomi įgyvendinti sprendimai atrodo įtikinami ir realistiški.

Apibendrinant galima teigti, kad renginys pristatė ir pagrindė valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2050“ formavimo procesą ir išryškino pagrindinius klausimus, į kuriuos privalės atsakyti pagrindiniai šio projekto savininkai ir partneriai. Vis dėlto ataskaitos autorius nori išryškinti dar vieną renginio programos ir turinio aspektą. Nors ir buvo pademonstruotas santykinis optimizmas dėl ateities įžvalgų metodologijos potencialo,

nemažai renginio laiko skirta įvairiems iššūkiams ir rizikoms, susijusioms su ateities prognozavimu ir strateginiu planavimu, atskleisti. Nors toks atsargumas iš pažiūros kertasi su „pradžios renginio“ žanru įprastai keliamais lūkesčiais – *nustebinti, įkvėpti, pristatyti ambiciją, mobilizuoti entuziazmą ir t. t.*, tai gali būti traktuojama ir kaip viena renginio stiprybių. Tai, kad renginio dalyviai nevensė pripažinti projekto laukiančių iššūkių, nebūtinai reiškia, kad projekto vertė ir sėkmė kvestionuojama jam dar vos prasidėjus. Realistinis ir sunkumų neignoruojantis požiūris į ateities planavimą gali suteikti – ir šiam dalyviui suteikė – daugiau pagrindo tikėti optimistinėmis ateities prognozėmis.

Kuriame pamatus pagrįstiems ir
įžvalgiems viešosios politikos sprendimams